

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 34

1 juli 1974

No. 7

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12 III, Amsterdam 1010 — Nederland

INHOUD: J. MEIJER: De afloop van een rupsenplaag (p. 121). — J. VAN DEN ASSEM: Maagd of geen maagd? Een merkwaardige categorie wijfjes bij de pteromalide *Lariophagus distinguendus* Kurdj. (p. 123). — G. P. VAN DER VELDE en P. J. G. POLDERMAN: Enige notities over de Entomofauna van de Nollekreken te Vlissingen (p. 126). — J. TIMMER: Aantekeningen over enkele vangsten van Diptera in 1972 en 1973 (p. 131). — Literatuur (p. 122: W. N. ELLIS; p. 125: L. W. G. HIGLER, B. J. LEMPKE). — Korte mededelingen (p. 131: J. P. C. BOOT; p. 132: W. HELLINGA, Verzoek, Aangeboden, Correcties).

De afloop van een rupsenplaag

door

J. MEIJER

In augustus 1971 ontstond op de Zoutkamperplaat, een groot complex landaanwinningsswerken ten zuiden van Zoutkamp in de voormalige Lauwerszee, een uitgebreide rupsenplaag. Op veel kleinere schaal was dat ook het geval op een bietenveld vlak buiten de polder. Achteraf bleken het rupsen van *Discestra trifolii* Hufn. (Hadeninae) (det. W. L. Blom) te zijn. Over een oppervlakte van tientallen hectares werd de voornamelijk uit *Atriplex hastata* bestaande vegetatie kaal gevreten (voor een beschrijving van het terrein zie Meijer, 1972). Alle planten, behalve grassen en *Epilobium hirsutum*, werden tot op het hout afgeknaagd. Vanuit de natuurlijke vegetatie trokken de hongerige rupsen massaal de pas ontgonnen gebieden binnen, waar ze het juist opgekomen koolzaad volledig vernielden.

Nadat de rupsen zich verpopt hadden, heb ik op 11 september 1971 een aantal tellingen gedaan om een indruk te krijgen van de populatiedichtheid; hetzelfde gebeurde op 8 maart 1972. Bij deze tellingen werden de poppen geteld op een aantal proefvlakjes van 0,25 m². In september werden gemiddeld 52 poppen per monster aangetroffen (de werkelijke aantallen waren: 37, 30, 43, 58, 83, 64), in maart was het gemiddeld aantal poppen gedaald tot bijna 7 per monster (4, 9, 8, 4, 5, 4, 1, 14, 9, 8, 21, 8, 4, 2, 5, 2, 2). De zeer hoge dichtheden, ca. 200 per m², blijken gedurende de winter belangrijk af te nemen: in maart is de dichtheid nog maar ca. 25 per m².

De belangrijkste reden voor deze daling is waarschijnlijk predatie door muizen: bij het nemen van de monsters in maart vond ik vaak kleine hoopjes lege pophuiden. De poppen zijn voor muizen eenvoudig bereikbaar, ze liggen vlak onder de dunne strooisellaag in een eenvoudige cocon. Alleen in uitgebreide dichte plakken *Stellaria media* waren de poppen minder gedecimeerd, daar werden in twee monsters 21 en 14 poppen gevonden.

Behalve door predatie trad sterfte door parasitaire schimmels op. In maart werden bij een tiental monsters ook de poppen geteld die vruchtlichamen van schimmels droegen. Deze vruchtlichamen leken wat betreft hun vorm sterk op geheel witte exemplaren van het bekende geweizwammetje (*Xylaria hypoxylon*). In deze monsters bevonden zich

gemiddeld 7,0 gezonde en 1,0 geparasiteerde poppen. Deze aantallen laten geen schatting toe van de mate waarin de schimmel sterfte veroorzaakte, omdat gegevens over de ontwikkelingsduur van de schimmel e.d. ontbreken.

Ondanks de vrij hoge dichtheden in maart 1972 is *Discestra trifolii* in het seizoen 1972 niet weer als plaag opgetreden in het Lauwerszee-gebied, ook de voedselplant *Atriplex hastata* kwam niet meer in zulke massa's voor als in 1971. Volgens South (1961) is *Discestra trifolii* „more especially attached to the coast”, de rups leeft op ganzevoet, biet en andere Chenopodiaceae. Deze soort is er dus een van de vele die geweldige uitbreidingsmogelijkheden kregen in het gestoorde milieu dat ontstond door de inpoldering van de Lauwerszee in 1969, bijvoorbeeld door het beschikbaar zijn van enorme oppervlaktes voedselplanten. Toch verdwijnt een dergelijke soort door de snelle veranderingen die zich in zo'n polder voltrekken al gauw weer naar de minder opvallende plaats die hij gewoonlijk inneemt.

Summary

In August 1971 an enormous number of caterpillars of the Noctuid *Discestra trifolii* Hufnagel was present on newly reclaimed land in the former Lauwerszee (north coast of the Netherlands, between the provinces of Friesland and Groningen). The vegetation, mainly consisting of *Atriplex hastata* L., was eaten bare, except grasses and Great willow herb (*Epilobium hirsutum* L.). In September 1972 on an average 52 chrysalids were found on 0.25 m². In March 1973 this number was reduced to about 7, probably on account of predation by mice. Moreover about 14 % of the remaining chrysalids had been killed by parasitic moulds.

Literatuur

- Meijer, J., 1972. An isolated earthworm population in the recently reclaimed Lauwerszeepolder. *Pedobiologia* 12: 409—411.
 South, R., 1961. The moths of the British Isles, London.
 Herestraat 56, Grijpskerk 8058.

AUBERT, J.-F., 1969, LES ICHNEUMONIDES OUEST-PALÉARCTIQUES ET LEURS HÔTES. I. PIMPLINAE, XORIDINAE, ACAENITINAE. pp 302, prijs (ingenaaid): NF 70,—. Verkrijgbaar bij de auteur: J.-F. Aubert, Laboratoire d'Evolution des Etres organisés, 105, Boulevard Raspail, Paris 6.

Op verzoek van de auteur wil ik dit boek kort aankondigen. De verspreiding van het werk is namelijk ernstig bemoeilijkt door het feit dat kort na het verschijnen ervan de oorspronkelijke uitgever failliet ging, en de auteur nu zelf voor de verkoop zorg moet dragen.

Het werk, in feite een bibliografie van systematiek, biologie, gastheerkeuze en verspreiding van de westpalaearctische soorten van de drie genoemde subfamilies, is als volgt opgebouwd.

Na een korte inleiding volgt een beknopte bespreking van de afzonderlijke soorten. Van elk soort wordt de oorspronkelijke combinatie gegeven, de synonymie, de belangrijkste systematische publikaties, een lijstje van de bekende gastheren, een paar woorden omtrent de algemene biologie, en een overzicht over de verspreiding (incl. bijbehorende literatuurgegevens).

Vervolgens wordt een systematisch gerangschikte lijst van gastheren gegeven, met de namen van Ichneumonidae die daarop parasiteren. Daarop volgt een literatuurlijst, met ca. 1000 referenties, en tenslotte een index van parasieten, en een tweede van gastheren, ditmaal alfabetisch gerangschikt.

Opmaak en indeling van het boek zijn nogal eigenzinnig, maar als men er aan gewend is zeker bruikbaar. Ik kan bij gebrek aan deskundigheid geen oordeel geven over de kwaliteiten van het boek: maar het is wel zo dat boeken van dit type bijzonder nuttige naslagwerken plegen te zijn. — W. N. Ellis.